

RAKOVICA, MAJA SQUINADO, KAO RIBARSTVENI OBJEKT

L'ARAIGNEE DE MER (MAJA SQUINADO) COMME L'OBJET DE LA PÊCHE

Zdravko Števcíć

Institut za biologiju mora, Rovinj

Rakovica (*Maja squinado* Herbs) spada među najpoznatije rakove zato jer je zbog svoje veličine i dostupnosti bila vrlo pogodan objekt za različita morfološka, fiziološka i embriološka istraživanja. Usprkos tome što se lovi u više zemalja u ekonomski značajnim količinama do danas nije bila tretirana sa stanovišta ribarstvene biologije. Zadatak je ovog izlaganja da se dadu osnovni podaci o rakovici kao objektu ribarstvene eksploatacije.

Rakovica je raširena na vrlo širokom arealu koji obuhvaća Sredozemlje La Mancha pa sve do Obale Slonovače (sl. 1). Prema tome ona pripada mediteransko-atlantskom elementu faune. Na području svog areala najgušće je zastupljena na sjevernim dijelovima, a prema jugu postaje sve rjeđa i rjeđa.

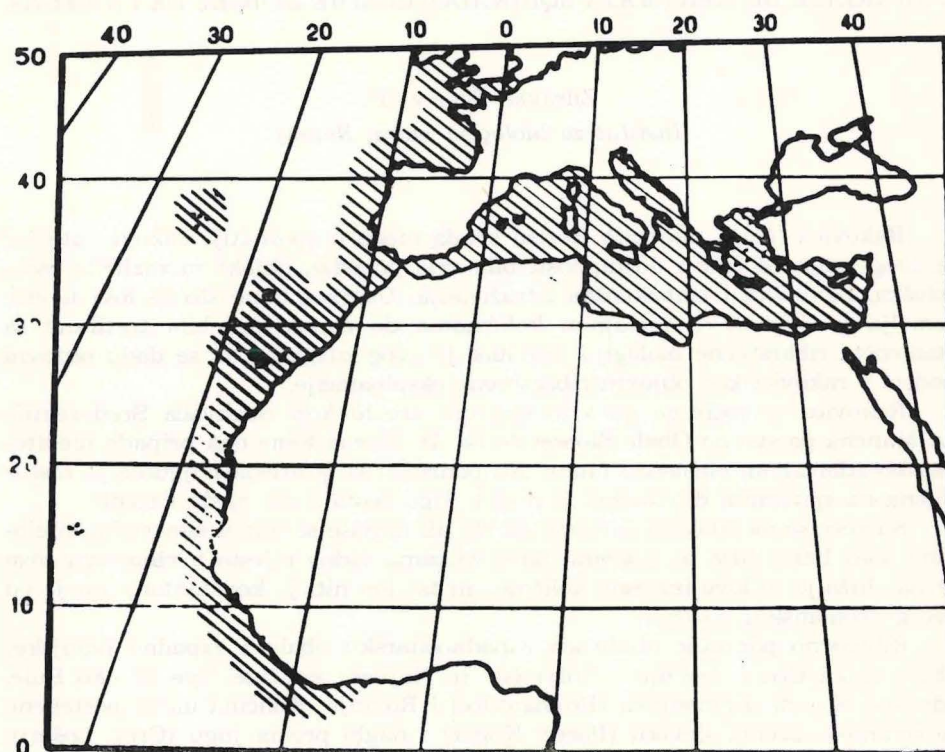
Susreće se na čitavom Jadranu (sl. 2), ali najviše se lovi u sjevernim dijelovima oko Istre, gdje po količini ulova zauzima vidno mjesto u ribarstvu toga kraja. Južnije se love izvjesne količine, ali taj lov niti je konstantan, niti je od većeg ekonomskog značaja.

Ribolovno područje obuhvaća zapadnoistarsku obalu i zapadne (vanjske) obale otoka Cresa, Lošinja i Unija (sl. 3). Najveće količine love se oko Pule, odnosno oko rta Kamenjaka (Premanture) i Rovinja. Količina ulova postepeno se smanjuje prema sjeveru (Poreč, Kopar) i naglo prema jugu (Cres, Lošinj).

Zadržava se na raznim vrstama dna i na raznim dubinama od 2 pa sve do preko 100 metara. Tokom godine izvodi znatne migracije. U siječnju se počinju postepeno približavati obali tako da se u svibnju nalazi na dubini 2—10 metara. Čim ženke koncem svibnja izbace jaja, počinju se povlačiti prema većim dubinama. Interesantno je napomenuti da prvi počinju k obali dolaziti mužjaci, a tek u travnju pojave se i ženke, a kada se one povuku mužjaci se još dugo susreću u plićim vodama. Ponekad se u svibnju susreću veće nakupine u obliku stoga, tzv. hrpe (tal. frege). Hrpe se susreću dosta rijetko, ali kad se susretnu predstavljaju izdašno vrelo lova.

U istarskom području rakovice se love na razne načine, ali većinom specifičnim alatima: grampom i skvānerom, a manjim dijelom love se sredstvima namijenjenim drugim vrstama ribolova: popunicama, kočama, vršama itd. Skva-

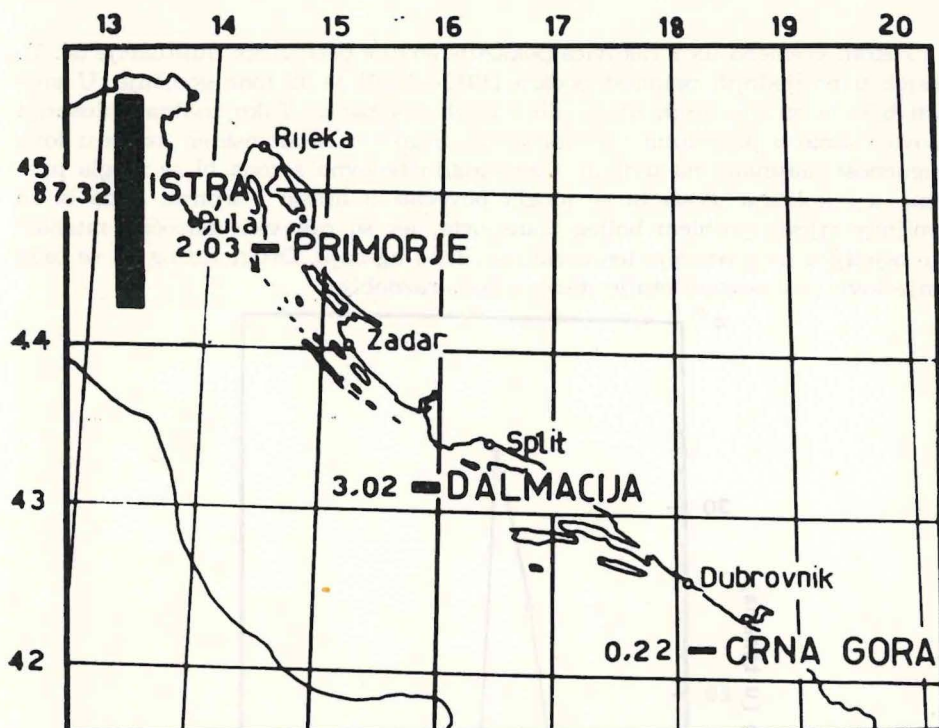
nera (tal. squainera, hrv. sklatara je jednostruka mreža stajačica veličine oka 150 mm. Mreža je pletena od konopljin konca, visoka je 4, a široka 202 oka, što iznosi oko 1,20 met. u visinu i oko 15 met. u duljinu. Ovom se mrežom love pretežno mužjaci, a za lov ženki ponekad se pletu mreže manjega oka (do 130 mm). Grampa je alat namijenjen za lov rakovica na dubinama manjim od 10 metara. Građena je poput željeznih trnogih rogulja koje na dršku imaju još jedan par rogova, čime se sprečava bijeg rakovice prilikom vađenja. Nasađena je na dugoj drvenoj motki.

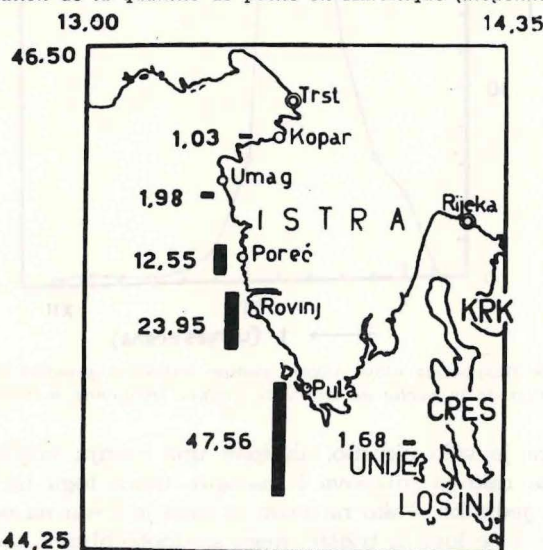
Sl. 1. Geografsko rasprostranjenje rakovice
Fig. 1. Extension géographique de l'araignée de mer.

Od ribarskih brodova najviše se upotrebljavaju čamci-batane ali i veći ribarski brodovi koji mogu ponijeti i do 200 komada mreža.

Ribolovna sezona traje od siječnja do lipnja (sl. 4). Na početku sezone količine ulova su dosta malene, ali se postepeno povećavaju tako da maksimum dosežu u svibnju. Ulov naglo opada u lipnju, a u ostalim mjesecima je znatno slabiji i nekonstantan. Prva tri mjeseca love se pretežno mužjaci, dok u travnju i svibnju u lovinama dominiraju ženke. U lipnju i kasnije opet se susreću mužjaci u većem omjeru.

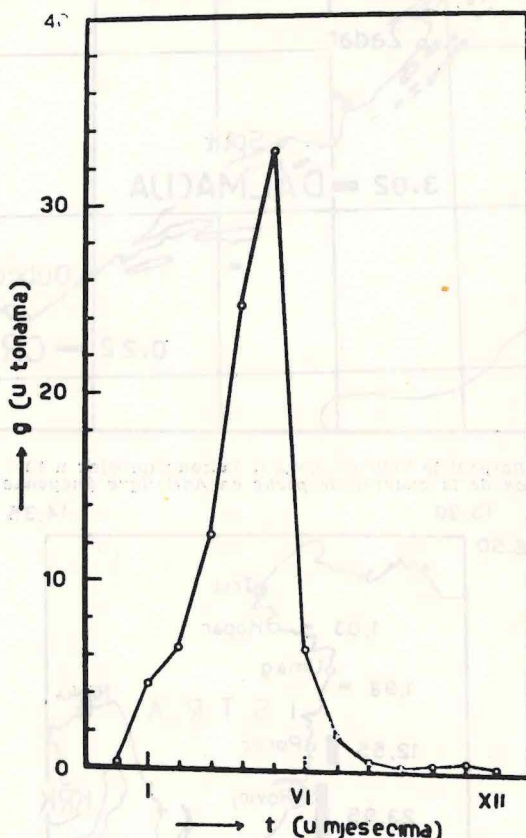

Sl. 2. Raspodjela količine ulova u Jadranu (prosjeck u t.)
 Fig. 2. Distribution de la quantité de pêche en Adriatique (moyenne en tonnes).

Sl. 3. Raspodjela ulova prema tržišnim centrima (prosjeck u t.)
 Fig. 3. Distribution de la pêche d'après les centres de marché (moyenne en tonnes).

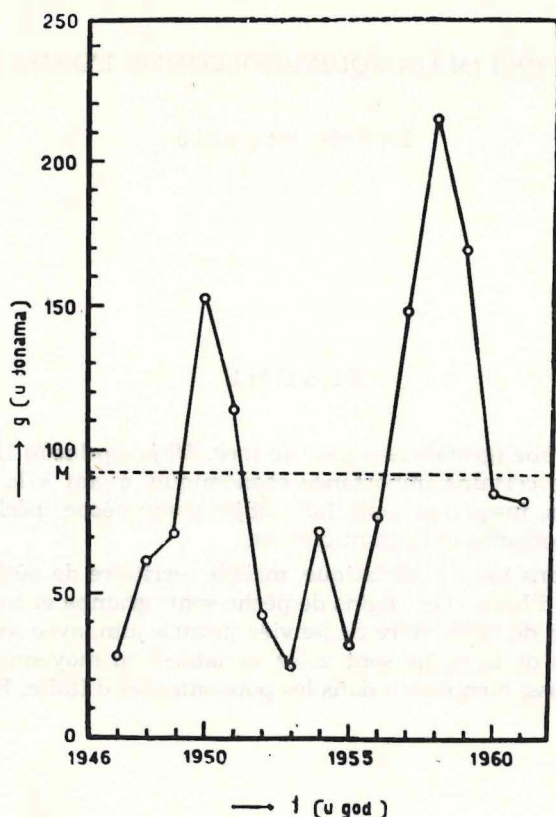
Tokom vremena ulov rakovica pokazuje znatne periodičke fluktuacije (sl. 5). Prosjek u posljednjih petnaest godina (1947—1961) je 92 tone godišnje. U prošlosti bilo je mnogo većih ulova, ali i većih kolebanja. Tako znatna kolebanja ne ovise samo o prirodnim fluktuacijama, nego i o ekonomskom aspektu lova (mogućnost plasmana na tržištu). Osim toga ribolovna sezona bi se mogla produžiti, a i količina ulova bi se mogla povećati u lipnju i srpnju, kada bi se povoljnije riješio problem boljeg transporta, jer su rakovice, naročito mužjaci jako osjetljivi na povišenje temperature i lako ugibaju. Drugi razlog da se tada manje love je i nekvalitetnije meso u tom razdoblju.

Sl. 4. Raspodjela ulova tokom godine (mjesečni prosjeci u t.)

Fig. 4. Distribution de la pêche au cours de l'année (moyenne mensuelle en tonnes).

Meso rakovica je vrlo ukusno, ali ipak ima manju vrijednost i cijenu od mesa drugih vrsta rakova (hlapova i jastoga). Osim toga ne cijeni se u svim krajevima svijeta jednako. Tako na primjer vrlo je česta na obalama Engleske, ali se tamo gotovo i ne lovi za tržište, nego se upotrebljava kao meka u vršama za druge rakove. Kod nas se rakovice najvećim dijelom izvoze u Italiju, a manjim dijelom se troše na domaćem tržištu.

Sl. 5. Periodičke fluktuacije ulova (u tonama na godinu, M = prosječan ulov)
 Fig. 5. Fluctuations périodiques de la pêche (tonnes par an, M = pêche moyenne).

Na području njenog areala lovi se na više mjesta, a najveća lovišta su na zapadnim obalama Francuske, Španjolske i Portugala. Najveće količine love se u Francuskoj (koćama i stajaćicama). Tamo, nažalost, za rakovicu ne postoje statistike lova, ali da se radi o većim količinama vidi se iz procjene J. Furnestina (privatno saopćenje) za 1960. oko 1500 tona. U Španjolskoj je u periodu od 1950—1960. bilo ulovljeno 333,7 tona godišnje, uz manje fluktuacije, na atlantskoj obali i 5,4 tone godišnje na mediteranskoj obali. Znatne količine love se i u Portugalu, ali ni tamo nema pojedinačnih podataka za lov rakovice. U ostalim zemljama na području njenog areala lovi se znatno manjim količinama i nema većeg privrednog značenja.

Svi rakovi pristupačni lovu su spolno zreli. Postoji znatno izražen spolni dimorfizam. Mužjaci su veći i snažniji od ženki. Ženke su prosječno duge 12,03 cm i teške 0,57 kg, dok su mužjaci prosječno dugački 13,52 cm i teški 0,84 kg.

Iz iznesenog se vidi da rakovica predstavlja nesumnjivo postojeći objekt ribarstvene eksploatacije, što opravdava postupak da se počne opsežnijim istraživanjem sa stanovišta ribarstvene biologije.

L'ARAIGNEE DE MER (MAJA SQUINADO) COMME L'OBJET DE LA PÊCHE

Zdravko Šte včić

R É S U M É

Bien que le crabe (grande araignée de mer, *Maja squinado* Herbst) ait dans quelques pays une certaine importance économique, quant à la quantité de la pêche, il n'a jamais, jusqu'à présent, fait l'objet d'une pêche spéciale. Il est commun dans la Méditerranée et l'Atlantique est.

On le pêche dans toute l'Adriatique, mais le territoire de pêche principal est la côte occidentale d'Istrie. Les engins de pêche sont: grampa et squanera (croate: sklatara). La saison de pêche dure de janvier jusqu'à juin, avec son maximum en mai. Les quantités de la pêche sont assez variables, en moyenne 92 tonnes par an. Ce crabe est aussi bien connu dans les poissonneries d'Italie, France, Espagne et Portugal.